

solarne pumpe za navodnjavanje i za snabdevanje naselja vodom.

Ovi, kao i mnogi kasniji pokušaji pali su, međutim u senku „crnog zlata“, koje je na nekim mestima gotovo samo izlazilo iz dubine zemlje i bilo basnoslovno jeftino. Razvoj motora s unutrašnjim sagorevanjem značio je, praktično, kraj komercijalnim solarnim mašinama, koje s njim nisu mogle da izdrže ekonomsku utakmicu. Tek u najnovije vreme, s prvim znacima iscrpljivanja fosilnih goriva, sunčana energija je dobila realnu šansu da se razvije u konkurentski energetska izvor.

Najnoviji razmah solarnog pokreta daje osnova da verujemo da smo ovoga puta stvarno zakoračili u solarnu eru. Mnogobrojne primene sunčane energije već su uspešno demonstrirane i potvrđene u praksi: suncem zagrejana voda za svakodnevene potrebe naveliko se koristi u mnogim zemljama; kuće koje se greju sunčanom energijom niču kao pečurke posle kiše; pumpe za vodu na sunčani pogon, solarni uređaji za desalinizaciju morske vode i druge naprave takođe počinju da se proizvode na komercijalnoj osnovi; na pomolu je i jeftina solarna električna energija, a mnoge druge primene Sunčeve energije su u punom razvoju. Naročito je ohrabrujuća činjenica što se rađa solarna industrija, koja u mnogim zemljama, pa i u nas, postaje sve snažnija.

Sunce je, to je odavno spoznano, izvor života na Zemlji. Ono je isključivi davalac energije za održavanje tog fascinirajućeg ciklusa život – smrt – život, u kome je život do sada uvek odnosio pobedu, prkoseći zakonu prirode o stalnom i neumitnom putu u kaos, zakonu povećanja entropije, koji pretili da i ceo svemir odvede u toplotnu smrt. Instinktivno su ljudi ocenili značaj Sunca još u pradavna vremena, o čemu svedoči njegovo isticanje kao vrhovnog božanstva u većine naroda. I naši preci, stari Sloveni, ostavili su nam u nasleđe boga Sunca, već zaboravljenog Dažboga. Jedino naši pesnici svedoče o tome da smo u dubini naše psihe još opčinjeni tom „bakljom života“.

Živa bića, pa i čovek, odvajkada, dakle, koriste sunčanu energiju. Živa supstanca je uvek nalazila načina da

sojve bivstvo uskladi sa suncem, da ga zahvata kada joj je potrebno i da se brani od njega kada joj ugrožava opstanak. U najčudesnijem izumu prirode za korišćenje sunčane energije, procesu fotosinteze, kome dugujemo za svoj opstanak, mrtve, neorganske materije pretvaraju se, uz pomoć Sunčevog zračenja, u visokokvalitetna energetska goriva. Ugali i nafta su, kao što je dobro poznato, takođe sunčanog porekla: oni predstavljaju „flaširane proizvode Sunca“, kako se izrazio Tesla.

Proces fotosinteze još ne razumemo sasvim i predstoji nam zadatak da ga u potpunosti rasvetlimo i da mu poboljšamo učinak. Sada biljke prosečno koriste svega jedan hiljaditi deo sunčane energije koja pada na njih, a ako bi se taj efekat povećao za jedan red veličine, čovečanstvo bi zasvagda rešilo problem energije. Neki naučnici nadaju se da ćemo biti u stanju da stvorimo, pomoću genetskog inženjstva, mikrobe i bakterije koji bi s velikom efikasnošću pretvarali Sunčevo zračenje u korisna energetska goriva. Možda se tu, odista, krije prava budućnost solarne energije.

A da se moraju tražiti novi, obnovljivi izvori energije, danas je svakome jasno. Iscrpljivanje klasičnih goriva postalo je do te mere očigledno da ukazivanje na njega postaje bespredmetno. Danas gotovo da nema čoveka u tehnički razvijenom svetu koji nije doživeo da mu je električna energija uskraćena, makar i za kratko vreme, ili koji nije na benzinskoj pumpi zatekao tablu s natpisom „Nema benzina“.

Slično važi i za zagađivanje životne sredine. Svi smo svedoci kako taj proces brzo teče. Dok pišem ove redove, sedim na obali Dunava i posmatram tu divnu reku. Blagolju je izuzetno toplo, prava letnja žega. Ipak nemam želju da se osvežim u reci, jer je voda odbojno prijava. Čega sve u njoj nema! Mogao bih s nostalgijom da se setim stihova Branka Radičevića o uživanju u dunavskoj vodi, ali nije potrebno ići jedan i po vek unazad. Samo pre jedne decenije još se moglo govoriti o „lepom plavom Dunavu“. Kako je danas prikladan vapaj našeg drugog Branka: „Ne